

Most: město, které zasáhly tři pohromy

Když se staré město Most začalo pod rukama střelmistrů měnit v sutiny, byla už mohutná stěna hnědouhelného velkolomu jen pár desítek metrů daleko. Většina opuštěných budov tehdy, v roce 1965, ještě tiše stála jako odsouzení před popravou, rypadla na dně dolu však už byla připravená vyrazit. Ze skličujícího obrazu na dobových snímcích je člověku úzko, stejný pocit vzbuzují filmy, které bourání historického jádra Mostu plného gotických či barokních památek zachycují.

Sledujeme pomalu mizící justiční palác, pivovar s novogotickou věží, barokní klášter, čtyři kostely, včetně románského barokně přestavěného. A také spořitelnu, radnici, kavárny, kina, školy, všechny staré ulice. Ve zvířeném prachu se během pár vteřin rozplynou staletí práce. Z památek zbyla jediná, kostel Nanebevzetí Panny Marie, který komunisté nechali v roce 1975 přesunout zhruba o 900 metrů. Přitom změnil jeho orientaci z východu na jih, což zkomplikovalo jeho znovuvysvěcení v 90. letech.

O pohromě začala tehdejší vláda jednat v roce 1963, v březnu následujícího roku padlo rozhodnutí a hned další rok začaly úřadovat odklízecí čety. Místní přišli o domovy kvůli jedné miliardě korun zisku z vydobytyho uhlí (po odečtení nákladů na bourání starého a stavbu nového města). Někteří z nich už podruhé. Stejně jako do mnoha dalších měst v Sudetech i do Mostu přišli po válce noví obyvatelé. Vystřídali vyhnané Němce, kteří tvořili před válkou přes šedesát procent zdejších obyvatel.

Z poválečného exodu i demolice, která se táhla až do roku 1977, se město, obklopené rozrytou krajinou, obtížně vzpamatovává dodnes. Přitížila mu i třetí rána: nově vystavěné sídlo, vlastně velké panelové sídliště, přišlo po roce 1989 o výhody předcházející éry: relativně vysoké platy v dolech či blízké chemičce, levný život a dostupné bydlení. S postupným útlumem hornictví odešlo z města, kterému dodnes dominuje téměř sto metrů vysoká budova bývalého ředitelství dolů, několik tisíc lidí. Ještě koncem roku 1990 měl Most skoro 72 tisíc obyvatel, dnes už jen 66 tisíc. Město pod hradem Hněvínem má dnes jednu z největších nezaměstnaností v zemi, přes šest procent. V roce 2014, za vrcholící krize, tu bylo dokonce 13,5 procenta nezaměstnaných.

Průměrná hrubá mzda v kraji vloni dosahovala 28 805 korun a byla téměř tři tisíce korun za celorepublikovým průměrem. Řada lidí je zadlužených, mnozí v exekuci. Podle Mapy exekucí tento problém řeší skoro 12 tisíc lidí, téměř 21 procent obyvatel města. Neutěšená situace zdejších lidí se projevuje i v jejich soukromých životech. Mostečané mají méně dětí: v roce 2017 připadlo podle údajů Českého statistického úřadu na 1000 obyvatel 10,8 narozeného dítěte, v okrese Most to bylo 9,9. Naopak umělých přerušení těhotenství je tu víc: na tisíc žen jich připadalo předloni více než šest, v celé zemi je průměr 3,6. Obyvatelé Mostu se také častěji rozvádějí. Zatímco celorepubliková čísla z roku 2017 uvádějí 47 rozvedených na 100 párů, v Mostě to bylo přes 53. V dobách ekonomické krize se tu rozvádělo dokonce 70 manželství ze 100.

Ani policejní statistiky Mostu nelichotí. Zatímco v celém Česku vloni připadalo na 100 obyvatel 1,8 trestného činu, v okrese Most to bylo 2,1. Ještě větší rozdíl byl u násilných skutků, kterých byl na Mostecku ve srovnání se zbytkem země téměř dvojnásobek. Vyšší je i kriminalita dětí a mladistvých. Podle ředitele Sociologického ústavu AV ČR Tomáše Kosteckého ale nejsou mostecká čísla v oblasti nijak výjimečná: „Podobně jsou na tom i Litvínov, Chomutov či Teplice. Doplatily na vysídlení původních obyvatel ale i na fakt, že uhelný průmysl přitáhl méně kvalifikované lidi a pro vzdělané tady příležitosti chybí, takže odcházejí.“ Roli sehrálo i ničení sousedských komunit, které se po válce stihly vytvořit. Jako právě v Mostu.

Situace se ale snad časemlepší. Město má velkorysá sportoviště, například autodrom a hipodrom, který vznikl v roce 1996 z důlní výsypky, lidé to mají blízko do Krušných hor. K rekreaci má brzy začít sloužit blízké jezero, které vzniká zatopením bývalého lomu. Vzduch je mnohem čistší, než býval dřív, k lepšímu se mění i okolí. Třeba po lékařích či učitelích je tu velký hlad. A byty jsou levné. Dva plus jedna lze pořídit do 400 tisíc.